

INSTAURAREA PUTERII REVOLUȚIONAR-DEMOCRATICE LA 6 MARTIE 1945, REZULTAT AL LUPTEI MASELOR POPULARE SUB CONDUCEREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Ștefan Lache

Conf. univ. dr. Academia „Ștefan Gheorghiu”

Noua etapă istorică în care a intrat România începînd de la 23 August 1944 a întrunit trăsături specifice și rezolvări originale, proprii condițiilor economice și social-politice, tradițiilor luptei revoluționare și democratice ale poporului român. În mod deosebit, particularitățile acestei etape s-au reflectat într-o anumită dinamică a raportului de forțe și a relațiilor social-politice, care a permis articularea unei structuri a puterii de stat corespunzătoare — în conținutul de clasă și formele ei de manifestare — accelerării prefacerilor revoluționare, putere întemeiată pe o largă adeziune a maselor populare, pe o continuă sudură a unității politice a forțelor sociale de bază ale națiunii.

Uriasele energii creatoare ale maselor populare declanșate de revoluția de eliberare națională și socială, amplele confruntări de clasă și lupte politice au culminat cu instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului revoluționar-democratic, primul guvern cu pronunțat caracter muncitoresc-tărănesc din istoria României. Relevînd însemnătatea acestui mare act politic revoluționar, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că el „nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însuși regimului politic din țara noastră: instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor”¹. Totodată, prin consecințele și implicațiile sale, instaurarea puterii de stat revoluționar-democratice a avut un profund caracter antiimperialist, „a pus bazele dezvoltării libere și independente a României, ale consolidării independenței naționale, ale manifestării suverane a patriei noastre atît pe plan intern cît și internațional”.

Guvernul constituit la 23 August 1944 reflecta, prin componență și program, coalizarea forțelor patriotice, antihitleriste, realizată anterior, în scopul doborîrii regimului dictatorial prohitlerist și eliberării țării de sub dominația Germaniei naziste. Acest guvern, prezidat de generalul Constantin Sănătescu, avea predominanță numerică militară; partidele din Blocul Național-Democrat — Partidul Comunist Român, Partidul Social-Democrat, Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național-

¹ Nicolae Ceaușescu, *Cuîntare la Adunarea festivă cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 martie 1945*, București, Edit. politică, 1970, p. 5, 20—21.

Liberal—fiind reprezentate prin cîte un ministru secretar de stat fără portofoliu, cu excepția partidului comunist, al cărui reprezentant — Lucrețiu Pătrășcanu — a fost numit și ministru ad-interim la Departamentul Justiției.

Potrivit consensului partidelor din Blocul Național-Democrat, guvernul a acționat în mod unitar pentru realizarea unor obiective politice și militare de însemnătate capitală: participarea României la război alături de Națiunile Unite, înlăturarea vestigiilor dictaturii fasciste și ale dominației hitleriste, constituirea unui regim politic și constituțional democratic; reglementarea juridică a raporturilor statului român cu marile puteri ale coaliției antihitleriste.

La 23 August 1944, îndată după constituirea sa, la propunerea reprezentantului P.C.R., guvernul a adoptat un decret-lege de amnistie și un decret de desființare a lagărelor de internare, pe baza cărora au fost eliberați din detențiune militanții mișcării muncitorești și antifasciste, precum și ceilalți cetățeni care se împotriviseră dictaturii antonesciene și războiului hitlerist. A urmat, la 31 august 1944, repunerea în vigoare, prin decret regal, a prevederilor Constituției din martie 1923 privind drepturile cetățenești și exercitarea puterii de stat. Tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate și origine socială, de limbă sau religie, li s-au recunoscut egalitatea în fața legilor, dreptul de întrunire și asociere, libertatea presei, a cuvîntului și conștiinței². Partidele și organizațiile politice și obștești revoluționare și democratice, prigonite sau îngrădite pînă atunci în activitatea lor, puteau să se afirme și să se dezvolte legal, în condiții de libertate.

Partidul Comunist Român a sprijinit guvernul în toate acțiunile sale cu caracter antifascist, democratic, devenind forța politică cea mai activă în înlăturarea sarcinilor majore, primordiale ce stăteau în fața națiunii. În declarația publicată în dimineața zilei de 24 August 1944, C.C. al P.C.R. sublinia: „Încheierea imediată a armistițiului, scoaterea României din Axă și curățirea teritoriului românesc de ocupația hitleristă, instaurarea unui regim de drepturi și libertăți publice, acestea sînt unele din obiectivele pe care Comitetul Central al Partidului Comunist Român le-a fixat încă din septembrie 1941. Aceste obiective, care formează programul actualului guvern, constituie temeiul participării Partidului Comunist Român în cadrul politicii de Bloc Național la actuala formație guvernamentală”³.

Totodată, Partidul Comunist Român arăta că participarea la guvern, la înlăturarea programului Blocului Național-Democrat, „nu a răpit și nu răpește independența sa organizatorică, ideologică și politică, el păstrîndu-și deplina libertate în rezolvarea problemelor de bază ale României, de azi și de mîine”⁴.

Evident, precizările de mai sus aveau menirea de a explica, pe de o parte, rațiunea prezenței comunistilor într-un guvern de coaliție cu obiective imediate, iar pe de altă parte, conturau limitele colaborării cu parti-

² „Monitorul Oficial” partea I, nr. 202 din 2 septembrie 1944.

³ „România liberă” din 24 August 1944.

⁴ *Ibidem*.

dele burgheze, limite dincolo de care se afla făurirea socialismului — țel fundamental înscris pe stindardul partidului clasei muncitoare încă de la întemeierea sa.

Victoria revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 a creat un climat politic nou, favorabil activității tuturor forțelor politice, inclusiv a partidelor burgheze și cercurilor monarhice. Participând la scoaterea țării din războiul hitlerist, la realizarea obiectivelor eliberării naționale, liderii principalelor partide burgheze au reușit să obțină, odată cu doborârea dictaturii antonesciene, poziții precumpănitoare în conducerea statului, pe care vor încerca să le folosească în scopul conservării rânduiei vechi, de exploatare și asuprire. Tendința de restabilire a regimului politic de dinainte de 1938 prin operarea doar a citorva ajustări, care nu afectau esența aceluși regim, va fi însă contracarată de partidele muncitorești, de organizațiile de masă și obștești aflate sub influența lor. Acționând în permanentă ofensivă și în strinsă unitate, forțele revoluționare, masele populare vor lărgi treptat breșa făcută la 23 August 1944 în sistemul burghez de guvernământ, devenind factorul hotărâtor al evoluției social-politice a României.

La scurt timp de la ieșirea din ilegalitate au fost reorganizate aparatul C.C. al P.C.R., comitetele regionale și județene; activiști cu experiență au fost desemnați în conducerea organizațiilor locale de partid, a organizațiilor de masă și obștești. În câteva luni au fost create organizații de partid puternice în întreprinderi și instituții, la orașe și sate, în toate județele, cu o capacitate crescândă de mobilizare și de influențare a maselor populare. Partidul comunist a reușit să cuprindă în organizațiile sale sute de mii de membrii: muncitori și țărani muncitori; porțile partidului erau deschise, de asemenea, pentru intelectuali, militari, mici meseriași și funcționari, pentru toți oamenii muncii care se alăturau luptei, programului și ideologiei sale.

O extindere considerabilă a cunoscut activitatea ideologică și de propagandă a partidului comunist adaptată și ea la condiții legale. Au fost date publicității numeroase documente, apeluri, manifeste. „România liberă” începe să apară legal la 24 august 1944, iar „Scinteia” la 20 septembrie 1944, devenind cele mai răspândite cotidiene politice din România; de asemenea, apar și alte publicații legale regionale și județene. Cadrele, activiștii de partid au desfășurat o viemuncă politico-ideologică de masă, declarificare a tuturor forțelor democratice asupra semnificației și perspectivelor de progres ca urmare a victoriei istorice de la 23 August 1944.

Menținând o strinsă colaborare cu Partidul Social-Democrat, în cadrul Frontului Unic Muncitoresc, realizat încă din aprilie 1944, Partidul Comunist Român a refăcut mișcarea sindicală, pe baza unității de acțiune a clasei muncitoare. Până la sfârșitul anului 1944 au fost create comitete sindicale și de fabrică în marea majoritate a întreprinderilor industriale, având rol activ în redresarea economiei naționale și susținerea frontului antihitlerist, în desfășurarea marilor bătălii politice pentru instaurarea puterii revoluționar-democratice.

O intensă activitate politică au desfășurat comuniștii din rîndurile tineretului. În fruntea Uniunii Tineretului Comunist se afla tovarășul Nicolae Ceaușescu, încă din octombrie 1939, aducînd o remarcabilă con-

tribuție la mobilizarea tinerilor muncitori, țărani, studenți, elevi în îndeplinirea marilor sarcini ce stăteau în fața poporului nostru. La începutul lunii septembrie 1944 s-a creat Frontul unic al tineretului, ca urmare a înțelegerii dintre organele centrale de conducere ale Uniunii Tineretului Comunist și Uniunii Tineretului Socialist.

Activitatea în rândurile țărănimii, care cuprindea peste trei sferturi din populația României și dispunea de un imens potențial revoluționar, a constituit o preocupare fundamentală a comuniștilor. Dezvoltând vechile contacte și relații de conlucrare cu Frontul Plugarilor, care avea ca președinte pe dr. Petru Groza, partidul comunist a sprijinit această organizație să se extindă în toate județele și să se afirme în viața social-politică. În fapt, Frontul Plugarilor a devenit un partid țărănesc democratic, o organizație politică largă și reprezentativă a țărănimii române. Acționând consecvent, alături de partidul comunist, în viața politică, Frontul Plugarilor a contribuit la activizarea politică a țărănimii, a ajutat-o să se convingă prin propria experiență că numai în alianță cu clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., își putea realiza interesele și năzuințele.

Sub îndrumarea Partidului Comunist Român se aflau, de asemenea, Uniunea Patrioților și Apărarea Patriotică — organizații cu caracter democratic, antifascist —, precum și Uniunea Populară Maghiară, organizația oamenilor muncii de naționalitate maghiară din țara noastră.

Un fenomen caracteristic realităților acelei epoci a constat în dobândirea de către organizațiile de masă și obștești a unor trăsături care sînt, de regulă, apanajul partidelor politice. Acest fenomen se va accentua în momentele tensionale ale luptei pentru instaurarea puterii revoluționar-democratice, remarcîndu-se nu numai la Frontul Plugarilor, Uniunea Patrioților sau Uniunea Populară Maghiară, ci chiar la sindicatele muncitorești.

Conlucrînd strîns cu toate partidele și organizațiile revoluționare, democratice în realizarea obiectivelor de interes național, antifascist, Partidul Comunist Român avea în vedere dezvoltarea procesului revoluționar în pas cu cerințele noii etape istorice, cu năzuințele maselor populare. Ținînd cont de acestea, de schimbările intervenite în raportul de forțe ca urmare a desfășurării victorioase a revoluției, C.C. al P.C.R. a elaborat un nou document programatic, *Platforma Frontului Național-Democratic*, subliniind că în scopul realizării lui este necesară instaurarea unui guvern care să reprezinte în mod direct toate forțele democratice ale țării.

Din analiza conținutului Platformei F.N.D. se desprinde concluzia că, odată cu sarcinile naționale, antifasciste, în curs de realizare, Partidul Comunist Român milita pentru transformări social-economice structurale, democratizarea vieții publice și lărgirea pozițiilor maselor populare în conducerea statului. Îndeplinirea reformei agrare prin exproprierea marii proprietăți funciare de la 50 de ha în sus și improprietărea țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin reprezenta principala transformare social-economică de care erau nemijlocit legate făurirea alianței muncitorești-țăărănești și integrarea țărănimii în dinamica procesului revoluționar.

Platforma politică propusă de P.C.R. a fost dezbătută în cadrul organelor de conducere ale partidelor și organizațiilor democratice, în adunări

ale oamenilor muncii, în întreprinderi și instituții, la orașe și sate, bucurându-se de o largă adeziune. La 12 octombrie 1944, reprezentanții Partidului Comunist Român, Partidului Socialist Democrat, Sindicatelor muncitorești, Frontului Plugarilor și Uniunii Patriotilor au semnat actul de constituire a Consiliului Frontului Național-Democrat, angajându-se să acționeze în mod coordonat și unitar pentru îndeplinirea obiectivelor, comune, unanim acceptate.

Frontul Național-Democrat a fost conceput ca o alianță social-politică largă, deschisă tuturor partidelor, organizațiilor și grupărilor democratice, inclusiv celor de orientare burgheză. Deși au fost invitate în mod expres să adere la noua coaliție, conducerea P.N.Ț. și P.N.L. au refuzat, situându-se pe poziții diferite și în esență, opuse programului F.N.D.

Crearea Frontului Național-Democrat reflectă momentul inițial al unui proces complex de delimitare și regrupare a forțelor politice, care colaboraseră la îndeplinirea actului istoric de la 23 August 1944, în funcție de concepțiile și opțiunile lor privind soluționarea unor probleme imediate și îndeosebi a celor privind regimul politic din România. Se conturau două orientări fundamentale distincte: de o parte, forțele polarizate în jurul P.C.R., hotărâte să îndeplinească transformări democratice radicale, să revoluționeze societatea românească, având drept țel de perspectivă trecerea la o nouă orânduire socială, la socialism; de cealaltă parte, principalele partide burgheze — P.N.Ț. și P.N.L. —, care vizau doar o simplă ajustare și adaptare a sistemului politic antebelic la noile realități și cerințe democratice, încercau să stăvilească sau cel puțin să temporizeze acțiunile revoluționare ale maselor populare, reprezentând, ca atare, o direcție, o tabără conservatoare, reacționară.

Apreciind cu luciditate forța propulsivă a maselor populare, condițiile atmosferei revoluționare ce se crease, P.C.R. a contracarat manevrele politicianiste ale cercurilor burgheze care urmăreau ca lupta pentru instaurarea guvernului propus de F.N.D. să degenereze într-un joc steril al pertractărilor și formulelor de cabinet.

Consiliul Național al F.N.D. a cerut regelui Mihai, la 14 octombrie 1944, formarea unui guvern în care să fie reprezentate nemijlocit toate partidele și grupările democratice, în funcție de ponderea și influențelor în viața politică, iar peste două zile cei doi miniștri care reprezentau P.C.R. și P.S.D. — Lucrețiu Pătrășcanu și Constantin Titel Petrescu — au demisionat. Generalul C. Sănătescu a înaintat demisia întregului cabinet, care va fi sancționată de rege. La „sugestia” lui I. Maniu și C. I. Brătianu, Sănătescu revine asupra demisiei și dă publicității, la 19 octombrie, un comunicat prin care anunța că guvernul își va continua activitatea „până în momentul în care partidele se vor înțelege”. Replica forțelor democratice, a maselor populare a fost dirză, impresionantă. Chiar în ziua când refuzul guvernului de a demisiona a devenit public, în București a avut loc o mare demonstrație de protest. Au urmat apoi, în orașele de reședință ale județelor și în centrele muncitorești, întruniri, mitinguri și demonstrații de stradă sub lozincile *Să plece guvernul !, Vrem guvern F.N.D. !, Pământ țăranilor !*

Manifestațiile populare s-au împletit cu acțiuni concrete de îndeplinire a prevederilor Programului F.N.D. privind democratizarea vieții publice. Comitetele de fabrică și sindicatele au trecut cu de la sine putere

la înlăturarea din conducerea întreprinderilor a elementelor fasciste, reacționare, constituind gărzi care au interzis acestor elemente accesul în întreprinderi. Practic, toate comitetele de fabrică și-au impus dreptul de control asupra producției.

Efectul acțiunilor energice, combative ale muncitorilor s-a resimțit puternic la sate. Spre sfârșitul lunii septembrie și începutul lunii noiembrie în tot mai multe județe sînt înlăturate organele administrative, înstitute de guvernul antonescian, și sînt instalați primari și consilii comunale alcătuite din rîndurile țăranilor muncitori. Alegerea noilor primari se făcea din inițiativa comitetelor țăranesti, în cadrul unor adunări obștești, care prilejuiau, totodată, adoptarea unor moțiuni de adeziune la Frontul Național Democrat.

Intellectualitatea, consecventă tradițiilor ei democratice antifasciste, era în covârșitoarea majoritate animată de hotărîrea de a contribui la înlăturarea năzuințelor maselor muncitoare, la progresul țării.

Efervescența revoluționară, populară, corelată cu retragerea exponenților partidelor muncitorești din guvern și cu trecerea la schimbarea prin forța maselor populare a unor prefecți și primari, a agravat criza politică și a accelerat cursul evenimentelor în favoarea Frontului Național Democrat.

În același sens a influențat și atitudinea adoptată de forțele revoluționare față de monarhie, menită să-l determine pe rege să facă noi pași pe calea deschisă la 23 August 1944, să folosească prerogativele cu care era investit, în scopul soluționării cerințelor maselor populare, a dezideratelor majore ale națiunii. Suplețea n-a însemnat lipsă de fermitate în raporturile cu regele. Dimpotrivă, a fost prevenit asupra consecințelor pe care le putea avea pentru monarhie angajarea sa de partea cercurilor reacționare, a manevrelor întreprinse de ele pentru a stopa procesul democratizării țării. Aceeași fermitate au dovedit reprezentanții F.N.D. față de conducătorii partidelor burgheze, care în cele din urmă au acceptat tratative în vederea formării unui nou guvern.

Prelungită mai mult de o lună, criza guvernamentală s-a rezolvat la 4 noiembrie 1944, cînd s-a constituit al doilea cabinet prezidat de generalul Sănătescu. Noul guvern, spre deosebire de cel precedent, marca întărirea pozițiilor maselor muncitoare în conducerea statului, Frontul Național-Democrat preluînd postul nou înființat de vicepremier, șase ministere și trei subsecretariate de stat, adică peste o treime din totalul portofoliilor. Dispunînd încă de resurse politice, partidele burgheze au reușit să obțină majoritatea posturilor ministeriale. Confruntările din perioada crizei de guvern și modalitatea rezolvării acesteia dovedeau însă că Frontul Național-Democrat deținea inițiativa și o pondere în viața social-politică în continuă creștere, transformîndu-se într-un puternic factor de guvernămint.

Guvernul de la 4 noiembrie 1944 a avut o existență efemeră. La nici o lună de activitate a căzut, în urma unor puternice divergențe și confruntări între F.N.D. și partidele burgheze. Sub pretextul imposibilității guvernării în comun cu reprezentanții partidelor muncitorești, miniștrii P.N.T. și P.N.L. au demisionat în bloc la 2 decembrie 1944 și au cerut generalului Sănătescu, pe care-l acuzau de slăbiciune față de forțele de stînga, să depună mandatul întregului cabinet.

Pe baza mandatului primit, premierul desemnat, generalul Nicolae Rădescu, a încercat să alcătuiască în grabă o echipă ministerială „neutră”, „de tehnicieni”, care urma să fie dirijată din umbră de liderii partidelor burgheze. Stringindu-și rindurile în jurul comunistilor, forțele democratice au determinat însă revenirea la formula utilizată anterior, a guvernului de coaliție politică.

În noul guvern, constituit la 6 decembrie 1944, forțele democratice și-au păstrat toate pozițiile cucerite până atunci. Împrejurările în care s-a ajuns la formarea noului guvern evidențiau cât se poate de limpede că după 23 August 1944 în România nu se mai putea guverna fără participarea directă a forțelor politice muncitorești-tărănești. Totodată, noua echipă ministerială exprima unele concesii reciproce între cele două „tabere”, angajate în lupta pentru putere, un moment de echilibru în evoluția raportului de forțe, care consta, pe de o parte, în imposibilitatea cercurilor burgheze de a redobîndi pozițiile pierdute și de a guverna singure, datorită creșterii valului revoluționar, iar pe de altă parte, Frontul Național-Democrat, care avea inițiativa și capacitatea de a-și menține pozițiile în conducerea statului, era încă în curs de pregătire a ofensivei hotărîtoare în vederea instaurării puterii revoluționar-democratice.

Guvernul de la 6 decembrie 1944 și-a inaugurat activitatea sub impresia unei orientări constructive. Primul ministru s-a angajat în mod public că va asigura înlăptuirea „de sus” a transformărilor democratice, cerînd în schimb „un armistițiu în luptele dintre partide” și încetarea acțiunilor „de jos” de ocupare a moșiilor și de înlocuire a primarilor și prefecților. Evoluția evenimentelor a dovedit, la scurt timp, că promisiunile noului șef de guvern nu erau decît simple formule demagogice menite să oprească înlăptuirile revoluționare.

În aceste condiții, P.C.R. a adoptat soluții adecvate noului stadiu al procesului revoluționar. A fost elaborat Programul de guvernare al Frontului Național-Democrat, dat publicității la 28 ianuarie 1945, care preconiza instaurarea unui nou guvern „ieșit din concentrarea într-un singur front — F.N.D. — a tuturor forțelor democratice, legate temeinic pe baza unui program unitar de guvernare a țării, ale cărei probleme vitale să fie imediat soluționate”⁵. Obiectivele Platformei din septembrie 1944, care-și păstrau actualitatea, erau reluate și dezvoltate, aducîndu-se totodată, precizări și prevederi noi. Astfel, în legătură cu reforma agrară, erau stabilite categoriile de proprietăți funciare ce urmau să fie supuse confiscării și cele exceptate; constituirea rezervelor de stat; crearea centrelor de închiriat mașini agricole etc. Acestea, împreună cu prevederile referitoare la refacerea economiei și la schimburile comerciale normale cu toate țările, precum și renunțarea la naționalizarea băncilor și a întreprinderilor industriale, propusă în septembrie 1944, permiteau lărgirea bazei de masă a F.N.D. și cu alte categorii sociale, inclusiv cu o parte a burgheziei.

Adoptarea și publicarea Programului de guvernare al F.N.D. au dus la declanșarea ofensivei hotărîtoare a maselor populare pentru cucerirea puterii politice și înlăptuirea reformei agrare. Șirul marilor confruntări politice care au precedat și pregătit schimbarea de la 6 martie 1945 a fost strălucit deschis de o puternică demonstrație muncitorească, la Bucu-

⁵ „Scinteia” din 29 ianuarie 1945.

rești, în ziua de 30 ianuarie 1945, cu prilejul încheierii lucrărilor Congresului general al sindicatelor. În perioada 1—24 februarie 1945, cum rezultă din informațiile publicate în presă, în întreaga țară au avut loc peste 150 de mitinguri și demonstrații, din care peste 80 în orașe și centre muncitorești.

Ampla mișcare revoluționară a cuprins deopotrivă orașele și satele. În strinsă colaborare cu Frontul Plugarilor, la 10 februarie 1945, Partidul Comunist Român a dat cuvânt de ordine să se treacă la ocuparea prin forță a tuturor moșiilor expropriabile. Această acțiune a dobândit rapid un caracter de masă, desfășurându-se în mod organizat pe scara întregii țări, ceea ce exprima creșterea însemnată a conștiinței politice a maselor țărănești, a încrederii lor în partidul comunist.

„La îndemnul și cu sprijinul partidului — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — au luat ființă comitete țărănești de reformă agrară, care, înfrângând împotrivirea reacțiunii, au împărțit țăranilor pământurile moșieresti; acest act revoluționar, consfințit ulterior prin Legea reformei agrare, a dus la lichidarea uneia din cele mai conservatoare clase exploatatoare — moșierimea. Zeci de mii de muncitori trimiși de partid la sate au ajutat țăranimea în lupta pentru cucerirea pământurilor moșierilor, pentru organizarea vieții satelor și a producției agricole”⁶. În lupta pentru pământ și putere, pentru dreptate socială și libertăți democratice s-a încheiat alianța muncitorească-țăărănească, făurindu-se astfel forța social-politică hotărâtoare a desfășurării neîntrerupte a revoluției, temelia de nezdruncecinat a noii puteri de stat.

Concomitent cu realizarea de jos a reformei agrare, în strinsă coordonare, se desfășurau uriașele mitinguri și demonstrații de stradă, avea loc epopeea cuceririi prefecturilor și primăriilor; până la începutul lunii martie 1945, aproape în toate județele fuseseră instalați prefecți reprezentând Frontul Național-Democrat, iar comunele treceau și ele, una după alta, sub conducerea unor primari desemnați de masele populare. Cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 martie 1945, tovarășul Nicolae Ceaușescu aprecia că asaltul asupra primăriilor și prefecturilor reprezintă „unul din capitolele cele mai impresionante ale marilor bătălii politice duse în acea perioadă”⁷.

Amploarea și dinamismul acțiunilor revoluționare au stimulat convulsiile din rîndurile partidelor burgheze și procesul de izolare a conducătorilor retrograde ale acestora. Numeroși membri de rînd sau simpatizanți, exponenți politici de vază ai acestor partide și chiar organizații locale întregi și-au manifestat față de virfurile conducătoare, au cerut, uneori, ultimativ, colaborarea cu partidele unite în F.N.D. În rîndurile partidelor burgheze au apărut o serie de fracțiuni și grupări disidente, care, avînd o orientare democratică și fiind convinse de superioritatea forțelor populare, s-au alăturat F.N.D.

O însemnată excepțională pentru instaurarea puterii revoluționar-democratice pe calea acțiunilor politice și a mișcărilor de masă au avut-o legăturile dintre armată și popor, legături ridicate pe o treaptă superioară de participarea întregii armate române, alături de masele

⁶ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, București, Edit. politică, 1970, p. 379.

⁷ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 634.

populare, la înfăptuirea revoluției din august 1944 și apoi de mobilizarea tuturor resurselor și energiilor naționale în războiul antihitlerist.

Influența Partidului Comunist Român în armată, caracterul realist și patriotic al politicii sale, care pune pe primul plan aspirațiile majore, naționale și sociale ale poporului român, au avut un rol hotărîtor în integrarea armatei în rîndurile forțelor progresiste.

În luptele pentru instaurarea puterii revoluționar-democratice, partidul comunist s-a bîzuit și pe gărzile patriotice înarmate. La începutul lunii martie 1945, detașamentele de oameni ai muncii înarmați, cu efective de peste 70.000 în întreaga țară, erau pregătite să intre în acțiune, dacă se impunea, în vederea rezolvării problemei puterii în favoarea maselor populare.

Solidaritatea forțelor muncitorești, țărănești, a maselor de militari, menținerea și întărirea batalioanelor de muncitori înarmați au pus cercurile reacționare în situația de a nu putea să riposteze cu forța armelor, să declanșeze război civil, așa cum ar fi dorit.

Rezolvarea problemei puterii politice în favoarea maselor populare a fost influențată și de împrejurările internaționale, care, prin mutațiile intervenite în raportul de forțe pe plan mondial la sfîrșitul războiului, creșterea prestigiului mișcării comuniste și muncitorești în lupta împotriva fascismului, favorizau promovarea unei politici înnoitoare, democratice și naționale, antiimperialistă, lupta maselor populare pentru soluționarea problemelor economice și social-politice în conformitate cu interesele și năzuințele lor.

Cursul evenimentelor din România primilor ani postbelici, îndeosebi al acelor cu articulații internaționale, reliefează cu pregnanță corelația dintre politica internă și cea externă, evidențiază acele fenomene, acei factori de ordin internațional care au contribuit la desfășurarea cu succes a revoluției sau, dimpotrivă, au creat dificultăți, frînind procesul de naștere democratică a poporului român și afirmarea sa plenară în contextul lumii postbelice, potrivit aspirațiilor și drepturilor sale de libertate, independență și unitate națională.

Meritul Partidului Comunist Român constă în faptul că a știut să folosească în interesul desfășurării revoluției condițiile internaționale prielnice, luînd în considerare complexitatea relațiilor și evenimentelor existente în lume la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, interdependența dintre situația internă și externă a țării.

Apreciînd rolul factorilor de ordin extern care au influențat lupta pentru instaurarea regimului democrație în România, se impune, însă, concluzia că procesul democratizării țării și cucerirea puterii politice de către masele populare au fost hotărîte de factorii interni, de lupta forțelor revoluționare.

Sub presiunea acestora, la 28 februarie 1945, regele s-a văzut nevoit să-l destituie pe generalul Rădescu, iar după o serie de discuții sterile cu liderii partidelor „istorice”, la 2 martie 1945 a încredințat mandatul de constituire a noului guvern doctorului Petru Groza. Patru zile la rînd monarhul a refuzat investirea guvernului, încercînd să impună prezența în continuare, cu rol preponderent, în cadrul acestuia a reprezentanților P.N.Ț. și P.N.L. Persoane din camarilă și unii dintre politicienii burghezi i-au sugerat regelui că este preferabil să abdice decît să investească un

guvern revoluționar-democratic, iar alții îl îndemnau, dimpotrivă, să cedeze cît nu era încă prea tîrziu pentru destinul monarhiei.

Sovăiala regelui a durat pînă la 6 martie 1945, cînd a semnat decretul de constituire a noului guvern în componența propusă de dr. Petru Groza în numele Frontului Național-Democrat. Demonstrațiile proiectate de Frontul Național-Democrat pentru ziua de 6 martie 1945 în scopul preluării puterii politice s-au transformat în mari manifestații de sărbătorire a victoriei, de exprimare a hotărîrii neclintite a maselor populare de susținere și apărare a guvernului adus la cirna țării ca rezultat al voinței lor.

Analiza întregii desfășurări a evenimentelor și confruntărilor sociale și politice de la 23 August 1944 la 6 martie 1945 dovedește că puterea revoluționar-democratică a fost rodul luptei revoluționare a maselor populare sub conducerea Partidului Comunist Român. „Victoria de la 6 Martie 1945 — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu a venit de la sine și nici nu a fost adusă din afară, ea a fost cîștigată prin luptă, prin jertfe grele date de forțele revoluționare și democratice din România”⁸.

Marea biruință istorică în urmă cu 35 de ani — la 6 martie 1945 — prin lupta forțelor populare unite sub conducerea Partidului Comunist Român a deschis calea desfășurării neîntrerupte a procesului revoluționar, spre făurirea noii orînduiri sociale și înflorirea multilaterală a patriei. Transformările profunde în toate domeniile vieții economice, sociale și politice înfăptuite în anii care au trecut de la evenimentele de neuitat din primăvara anului 1945, marile împliniri în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate ilustrează, cu forța de necontestat a faptelor, capacitatea clasei muncitoare, aliată cu țărănimea, intelectualitatea, cu ceilalți oameni ai muncii fără deosebire de naționalitate, de a conduce statul, de a gospodări treburile obștești, de a făuri o viață nouă, demnă, liberă pentru toți cei ce muncesc.

⁸ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 529—624.